

Pajarin tytär Oiti

(Ivar Ahavan muistelmien mukaan)

Ennen kuin Pajari kotoaan viimeisen kerran läksi, koetti hän pelastaa hempeän tyttärensä ynnä kaikki kansalta ryöstetyt rikkautensa. Impilahdella oli hänelä hovi toinen, komea, jonka oli tyttärellensä aikonut asunnoksi. Jokea myöten oli helppo laskea Laatokalle ja sitä myöten Impilahdelle. Aarteensa kakki kannatti Pajari mäellä olevasta linnasta venheeseen. Siihen venheeseen talutti Pajari myös ainoan tyttärensä Oitin. Täältä Pajari sitten ratsastikin kirkkoon, ja sillä matkalla saikin hän kauan ansaitun palkkansa.

Niin venhe se luikerteli virtoja myöten järveltä järvelle. Musta Huotai, Pajarin vanha palvelija, istui perässä; hänen huostaansa oli Oiti uskottu. Onnellisesti matka kului, kunnes tulivat Lautakko-järvelle. Tämän keskelle päästyään huomasi Huotari mustan linnun lännestä lentää lehottavan venhettä kohti. Päästyään sen kohdalle pudotti se Pajarin verisen kypärän venheeseen. Tästä Musta Huotari kovin kauhistui, älysi Pajarin surmatuksi ja syöksyi suinpäin veteen. Venhe keikahti kumoon, kaikki ihmiset sekä tavarat järven pohjaan.

Mutta lintu huutaa huuhkatteli metsään päin mennessään:

”Ei saa impi Pajarinen
Unehon unta tuonelassa
Ennen kuin kyyneleet kuivaa
Verisen ison vuodattamat.”

Tämmöisen kolkon kirouksen alle joitui impi. – Sanotaan tytön haamun yhä usvattaren ulkonäöllä yökaudet rauhattomana kuljeskelevan näillä vesillä. Jos sattuu ihmislapsi silloin häntä näkemään, seuraa siitä onni aina. Jokainen hyvä työ, jonka hän ihmisille tekee, saattaa hänet yhä likemmäksi iankaikkisuuden rauhaa. Joka kyyneleestä, jonka hän onnettoman silmästä kuiva, saa hän helmen kaulavihkostansa pudottaa veteen. Silloin kun viimeinen helmi on pudonnut, silloin on kirous lakannut.

Niillä vesillä, joilla tämä tyttö liikkuu, löytyykin joskus kauniita helmiä, joita simpukoiksi sanotaan; nämä ovat kaikki lähteneet Pajarin tyttären helmivyöstä.

PAHA PAJARI

Pajarin tarina

- Pajarin aarteet -
Pajarin tytär

Kitee on tunnettu jo keskiaikana. Vanhoine tarinoineen, nähtävyyksineen ja muistoineen se on huomion arvoinen retkeily- ja matkailupaikka. Nimet, Pajarinmäki, Pajarinniemi ja Pajarinhauta viittaavat väkivaltaisen ja raa’an Pajarin toimintaan pitäjän ja seurakunnan väestön keskuudessa. Elinkeinomatkoilutoimisto haluaa tässä lyhyesti tuoda esille vanhimman tunnetun version pahasta Pajarista.

”Pajarin tarina”

(J. Maukonen – 1877)

Asutustarinoiden kannalta kerron tässä oma in ja osaksi H.Laitisen muistoonpanojen mukaan tuosta ennestään tunnetusta *Karjalan pajarista*, joka julmuutensa ja raakuutensa vuoksi on säilynyt kansan muistoissa. Kolme virstaa kirkolta Sortavalan vievän maantie vasemmalla puolella on Pajarinmäki, joka sijaitsee kahden järven taipaleella, jonka rantoja huuhtelevat eteläpuolella Hyypiän- ja pohjoispuolella Kiteenjärven aallot. Mäen rinteet sekä itäpäässä että eteläisivulla – jonka alitse tässä itää kohden kääntyneenä kulkee maantie kaarrattaen pitkän Hyypiän rantaa – ja etenkin pohjoispuolella, ovat erinomaisen jyrkät; ainoastaan sen länsipää on siksi lakaa, että siitä on ajokaluilla varustetulla hevosella mahdollinen edestakainen ajaa. Tällä rinteellä kulkeekin maantielle saakka puita kasvamaton aukko, josta lienee ollut pajarin aikana maantie. Mäelle, jonka korkeuden arviolaskun mukaan otaksun noin 60 – 70 jalaksi, sekä pohjan että etelän puolelta esiytyy mitä ihanin näköala. Tällä mäellä kertoo kansa aikoinaan olleen mahtavan pajarin hovin, jonka jäännöksiä taka-aikona on vielä ollut nähtävinä; nyt ne ovat jotenkin tuntumattomina. Ne, jotka ovat kartanon pohjapiirit nähneet, sanovat niiden olleen *aivan pienet, verraten nykyaikaisten mahtavain rakennuksiin*. Ei liene pajarilla ollut kovin suuret maanviljelystoimetkaan, koska puheena oleva mäen selänne, jota voi vakinaisena peltona käyttää, tuskin sisältää maata yhtä tynnyrin alaa. Mäen rinteet, joista viljelyksen suhteen voi tulla ainoastaan etelärinteeseen, eivät jyrkkyytensä vuoksi ole sopivia pelloksi. Viime mainitulla rinteellä ovat *kivirauniot* lienevät muodostetut joko mäkeä kaunistaisissa tahi kaskiviljelyksen aikaan.

Ollen huvikkeita rakastava mies, tuskin pajari lie joutunutkaan maanviljelyksessä pitkin miettimään. Muutamana huvikkeenaan käytti hän *mäenlaskua*. Tarkoitusta varten oli kaivettu hovimäeltä alkain Hyypiän rantaan saakka latu, joka teloitettiin nilateloililla. Tätä latua myöten laski pajari kesäiseen aikaan venheellä mäkeä Hyypiän järvelle. Sieltä piti vaimoväen helmat korvissa, jopa toisinaan aivan alastomina, vetää hänet venheeseen mäelle takaisin. Jälempinä aikoina on tämä laskutie ynnä telain jäännöksiä ollut nähtävinä, vaan nyt niistä ei enää saa selkoa. *Pyhäiltöina* käski hän seudun rahvaan kokoontumaan määrättyyn paikkaan, jossa näiden kanssa oli omalla tavallaan vesikenkäsillä. Miehet jäivät ulos ja vaimot hän asetti tuvassa toinen toisensa veireen pyllysiinsä, kunkin pää pistettynä penkin alle ja takapuoli paljaaksi. Nyt tuli tietysti mies kerrallaan tunnustelemaan omaa vaimo-

ansa. Jos hän tässä kokeessa onnistui omansa tuntemaan, pääsi hän vapaaksi, vaan se joka sattui erehtymään, sai selkäänsä, - luultavasti määrätty lyömät, jonka perästä lienee kokeita jatkettu, kunnes leikki oli loppuun leikitty.

Erään hänen ilkitöittänsä säännön mukaa, täytyi jokaisen vihiltä päässeen morsiamen mennä ensimmäiseksi yöksi pajarin hoviin. Tästä tavasta joku rohkea nuorukainen, joka ei tahtonut lähettää morsiantaan hoviin, sai viimen asiat sille kannalle, että joukossa tehtiin valitus Ruotsin kuninkaalle. Valitusten johdosta määräsi kuningas pajarin hankkimaan lyhyessä ajassa 3 tynnyriä kiiskenmännää ja pari puuta jäniksen talia, - nämä summat ovat eri kertojain mukaan vaihtelevia. pajari saikin määrätty aineet paljoa lyhyemmässä ajassa, kuin oli vaadittukaan. Tuosta arvasi kuningas kansan valituksen oikeaksi ja tuomitsi hänet rahvaan surmattavaksi, mielivaltaisesti millä kuolemalla vaan tahtoi. Kuninkaan päätös julistettiin Kiteen kirkossa. Tänne sattui pajarikin, tapansa mukaan istuen hevosensa selässä kirkon keskikäytävällä. Kuultuaan saarnan lopulla julistuksen, joka määräsi hänen viimeisen kohtalonsa, pötki hän pakoon. Kansa ajoi jälestä ja saavutti hänet 1½ penin kulman päässä lähellä Syrjäsalmen lossia. Pohjoispuolella lossia kuuluu olevan kaita petäikkö niemi, josta pajari aikoi uida hevosineen ”Ruunusaaren kautta Pyhäjärven länsirannalla olevalle Himonniemelle, päästäkseen siitä pakenemaan sydänmaalle”. Oma renkinsä, joka kirkolta jalkaisin haki hovista hevosen ja joutui – tiesi hänen miten ennätti – kahakkaan, otti hänet järvestä kiinni. Tälle tarjosi pajari kultarahoja sisältävää laukkuaan, joka hänellä aina kuului olevan kaulassa kannettavana, jos renki päästi hänet pakenemaan. Tämä ei kuitenkaan auttanut ja kultalaukku joko putosi tahi pajari sen tahallaan viskasi Pyhäjärven syvyyteen. Sanotulle niemelle, jota siitä pitäen on nimitetty Pajarinniemi, kivitti julmistunut kansa vainoojansa hevosensa selkään, peittäen kostonsa uhrin, ”noin 4 kyynärää korkean ja ristiin mitaten 3 syltä avaran” mukulakivistä kootun raunion sisään. Kansa sanotaan olleen niin paljon, että koko raunioon ei tarvinnut kuin yhden kerran kunkin yksityisen tuoda kiviä. Samana päivänä näet oli päätös julistettu Kesälahden kirkossa, josta rahvas paikalla lähti rientämään Kiteelle, tuoreeltaan täyttämään sen sisältöä. Nämät siis joutuivat paraaseen kahuun Syrjäsalmelle, lisäämään rahvaan lukua. Aikomukseni oli Kantiolan kylästä lähteä paikkaa lähemmin tarkastamaan, vaan osakseni tuli virkatietä matkustaa sanotusta kylästä kirkolle, joten sekä tämä että Juurikkajärven kylän muinaisuudet jäivät tarkastamatta. Siinä sanotaan ensi aikoina pajarin juuttaan itkeneen ja voitotelleen, varsinkin juhloina, vielä nykyäänkin, huutaen: Voi minun sulkkusia suitsiani, hopeisia kannuksiani!” – kuka ne lienee häneltä varastanut.